

Sadarbībā ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības centru turpinām veidot apskatus par skolu bibliotēkām Latvijā un stāstīt par labo prakšu piemēriem.

IK Foto: no personiskā arhīva

Klīdēt stereotipus, piemeklējot literatūru jaunietim

Apskatu sagatavojusi **ANNA ILTNERE**, Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības centra tīmekļa resursu redaktore.

— Šajā mēnesī mūsu ceļš ved uz Siguldas Valsts ģimnāziju, kuras bibliotēku jau otro mācību gadu vada nozares jaunpienācēja **ULRIKA ŪPE**. Kopš 2020. gada ģimnāzija atrodas jaunās telpās, kļūstot par vienu no mūsdienīgākajām izglītības iestādēm Latvijā.

Par Siguldas ģimnāzijas dibināšanas dienu pieņemts uzskatīt 1918. gada 17. novembri, kad Pļaviņās nodibināta M. Brimerbergas privāta vidusskola, kas vēlāk pārcelta uz Siguldu. No 1996. gada skolas nosaukums ir Siguldas Valsts ģimnāzija. Kopš 2020. gada ģimnāzija un tās bibliotēka atrodas jaunās, modernās telpās.

Ulrika Ūpe Siguldas Valsts ģimnāzijas bibliotēkā strādā vien gadu, kura laikā strauji apguvusi jauno profesiju. Bibliotēkā nonākusi, patiecoties rakstniecības studijām Liepājā, kā arī tam, ka sociālajos medijos publicē atsauksmes par grāmatām. Darbā viņa īpaši domā un rūpējas par to, lai skolēniem būtu iespēja un vēlme ilgāk pakavēties izlasītājā; cenšas viņus rosināt pamanīt jaunas iespējas un to, ko tekstā izceļ citi skolas biedri. Bibliotēka ir uzsākusi lasītāju klubiņa “Grāmatzīme” tradīciju un iesaistījusies Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centra organizētajā lasīšanas veicināšanas programmā “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija”. Bibliotekāre cer, ka tās kļūs par jaunām tradīcijām, kas ģimnāzijā iesakņosies un turpināsies. »

» “Tas, kā bibliotekārs iekļaujas skolas kolektīvā, ir būtiski, jo mijiedarbība notiek ne tikai ar skolēniem, bet arī ar skolas vadību un skolotājiem,” saka bibliotekāre. “Man ir liels prieks apgalvot, ka Siguldas Valsts ģimnāzijā esmu saņēmusi pretimnākošu un pozitīvu attieksmi. Iespējams, tieši tādēļ

bibliotēka ir gaiša un mājīga vieta, kurā ļoti labprāt uzturas skolēni, aizvadot brīvdabas, kā arī skolotāji, kas ikdienas skrējienā atvēl brīdi, lai padalītos savā lasīšanas pieredzē. Arī viņi ir bibliotēkas lasītāji, par kuriem domāju un rūpējos, tostarp plānojot bibliotēkas plauktu papildinājumu.” »

BIBLIOTEKĀRA ANKETA

Ⓞ VĀRDS, UZVĀRDS

Ulrika Ūpe

Ⓞ MĒRĶIS / MISIJA

Skolas bibliotēkā darbā veicināt grāmatas un lasītāja satikšanos.

Ⓞ ATZIŅA

Bibliotēka mīl kārtību.

Ⓞ TRĪS VĀRDI PAR BIBLIOTĒKU

Čalojoša, vienojoša, gaiša.

Ⓞ LABĀKĀ TRADĪCIJA

Latviešu valodas skolotāju Ivetas Celmiņas un Kristīnes Ūzuliņas lolotā nakts lasīšana skolā, kas šogad noritēs jau trešo reizi. 7.–9. klašu skolēni ar skolotājām nakšņo skolā, tiek ar kādu rakstnieku, vakariņo un pēc pusnakts īsteno “Aklo randiņu ar grāmatu”.

Ⓞ ĪPAŠS LEPNUMS

Skolas bibliotēkas inventarizācija – liels un laikietilpīgs darbs, kas paveikts pērnajā mācību gadā. Īpašs lepnums par Siguldu kā pilsētu, kas mīl literatūru. To apliecina arī kultūras centrā “Siguldas devons” pagājušajā gadā notikušais “Lasītpatikas forums”, ko rīkoja Latvijas Nacionālā bibliotēka, Latvijas Bibliotekāru biedrība un Siguldas novada pašvaldība.

Kas aktuāls jauniešiem?

5 atziņas

➔ Jaunieši ir mērķtiecīgi

Ģimnāzijā mācās jaunieši no 7. līdz 12. klasei. Ulrika Ūpe darbā novērojusi jauniešu mērķtiecīgumu. Visbiežāk viņi nāk pēc konkrētas grāmatas, retāk jautā pēc padoma, turklāt, ja to dara, māc paskaidrot, ko tieši meklē, ieteikumus rūpīgi izvērtējot. Bibliotekāre sadarbībā ar latviešu valodas skolotājiem iepazīstina skolēnus ar aktualitātēm latviešu literatūrā, mēģinot iedvesmot nākamās lasāmvielas izvēlei.

➔ Jaunieši ir dažādi

Būtiska ir kritiska pievēršanās jauniešu literatūrā atspoguļoto tēmu dažādībai. Ir svarīgi nevis censties *nosegt* plašāku šīs mērķauditorijas daļu, bet gan domāt šaurāk. Tēmu loks, kas ir aktuāls jauniešu vecumā, ir vismaz tikpat plašs, cik šīs auditorijas vecuma diapazons. Svarīgāk ir domāt par lasītāju, kas stāv bibliotekāram pretī, nepieņemot, ka viss, kas katalogā atainots zem jaunatnes kategorijas, būs viņai vai viņam aktuāls, jo tāda universālā grāmata diemžēl vai par laimi neeksistē, jo neeksistē viens universālais jaunietis.

➔ Jāpiedāvā daudzveidīga literatūra

Grāmata kā starpnieks sniedz iespēju lasītājam atklāt emociju un jūtu atainojumu, kas noris varoņa galvā, un tas ir unikāls rakstītā vārda spēks – iespēja izsekot lēmuma pieņemšanai, tostarp šaubām un pārdomām, kas to pavada. Vai, piemēram, atrast veidus un pat vārdus, ar kuriem runāt par piedzīvoto. Tā ir gan iespēja sajusties piederīgam un *normālam*, gan arī iespēja stiprināt savu autentiskumu, atrodot sev līdzīgos tekstā, kas var izrādīties īpaši svarīgi, ja to nav iespējams izdarīt savā ikdienas vidē. Literatūra liek domāt un

patstāvīgi secināt. Tomēr tikai personīgā lasīšanas pieredze, nevis apkārtējo apgalvojumi, var sniegt ieskatu veidos, kā literatūra bagātina un atbalsta. Tādēļ tikpat svarīgs kā plašs tēmu loks ir arī šādas literatūras pieejamība. Bibliotekāre cenšas aktīvi izzināt savus aizspriedumus vai nepatiesos pieņēmumus, lai tie nenomāktu brīdī, kad notiek izvēle, kuras būs tās grāmatas, kas tiks izstādītas lasītavā vai ieteiktas lasītājiem.

➔ Literatūrā jāpārstāv marginalizēta sabiedrība

Ulrikas Ūpes personīgais aicinājums ir pievērst uzmanību marginalizētām grupām, rūpējoties par dažādu tēmu esību literatūrā un arī bibliotēkas plauktā. Citādā atainojums palīdz veidot iekļaujošu un empātisku sabiedrību. Sabiedrībā, kurā visi dzīvojam un kurā dzīvos pieaugušie bērni, arī tad, ja viņi nepieder vispārpieņemtajam »

» *normālajam*, galu galā mēs visi esam atbildīgi par jēdziena “normāls” saturu. Bibliotekāre tic, ka to iespējams paplašināt, stiprinot kopieni arī caur literatūru.

➔ Tīņa tēls ne vienmēr atbilst patiesībai

Tiražētais nevaldāmā tīņa tēls reizēm nemaz neatbilst realitātei, jaunietim aizvadot mierīgu un nosvērtu ikdienu. Tieši literatūra tad var sniegt

iespēju piedzīvot to, ko uz savas ādas izjust nav iespējams vai nebūt negribētos. Pārmaiņas ir biedējošas un arī neizbēgamas. Gan tad, kad tev ir septiņpadsmit, gan tad, kad trīsdesmit, jo pieaugšana nav klikšķis, kāds īstais slēdzis, ko nospieš, bet gan garš process, kurā literatūra var atbalstīt, ja ļauj. Ulriku Ūpi iedvesmojusi angļu literatūras profesore Robertas Silindžeres Trites (*Roberta Seelinger Trites*) norāde, ka līdztekus indivīda pieaugšanai jauniešu prozā tiek atainota arī sabiedrība, kurai nepieciešams pilnveidoties.

Īpašas grāmatas jauniešiem iesaka Siguldas Valsts ģimnāzijas bibliotekāre

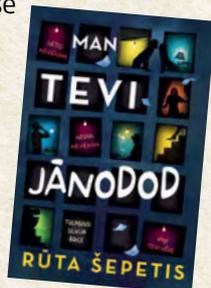
Ja tu izbaudi **detektīvžanru**, lasi Hollijas Džeksones “Labas meitenes rokasgrāmata slepkavību atklāšanai”, pēc kuras motīviem skatāms arī seriāls.

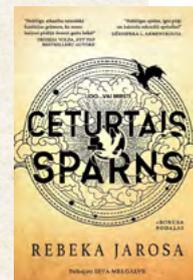
Ja tu lūko pēc kā **romantikas**, izvēlies Annas Sofijas Žuano romānu “Deja. Mīla. Parīze.”.

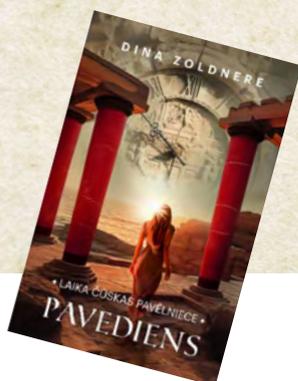
Ja tevi interesē **vēsture**, lasi Rūtas Šepetis “Man tevi jānodod” vai Mavila komiksu “Kinderlande”.

Ja esi **fantāzijas** cienītājs, izvēlies Rebekas Jarosas “Ceturtais spārns” vai Nīla Geimena un Terija Prečeta “Labas ziņas”, kas apvieno žanra tradīcijas.

Ja aizraujies ar **mitoloģiju**, tad lūko pašmāju autore Dina Zoldneres triloģiju, ko aizsāk grāmata “Laika čūskas pavediens”, vai Līvas Vecvagares garstāstu “Tik traki jau nav”.

Ja izvēlies **“reāllaika” literatūru**, tad par drošību internetā stāsta Sigrī Agnētes Hansenas garstāsts “Tu redzēji?”, savukārt par zaudētām mājām – Delfines de Vigānas “No un es”.

